

Sotsiaalministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

25.juuli 2025

Eesti Proviisorapteekide Liidu arvamus inimgeeniuuringute seaduse eelnõu kohta.

Lp Sotsiaalminister Karmen Joller

Täname Eesti Proviisorapteekide Liidu (EPAL) nimel võimaluse eest edastada meiepoolsed seisukohad inimgeeniuuringute seaduse eelnõu kohta.

Toetame uue IGUS-i eesmärki, muuta inimgeeniuuringute korraldus selgemaks ja kaasaegsemaks ning teha andmete töötlemine läbipaistvamaks. Samuti on oluline, et geneetilisi andmeid saaks kasutada tervise infosüsteemi kaudu personaalmeditsiini tervishoiuteenuste osutamiseks.

Eelnõu seletuskiri toob välja, et farmakogeneetika lahenduse pakkumisest arstide töölaakuva kaudu võib olla abi medikamentoosse ravi valikul, sellise ravi kõrvaltoimete riski vähendamisel ja ravi tõhususe parandamisel. Seega oleks farmakogeneetilise teabest kasu märkimisväärsele osale patsientidest, kui seda teavet saaks medikamentoosse ravi määramisel kasutada. Seetõttu on vajalik ennustava farmakogeneetilise testimise laiaulatuslik kasutuselevõtt tervishoius. Tulemuste salvestamise ja jagamise jaoks on vaja riiklikku lahendust ning tulemuste tõlgendamiseks riiklikke juhiseid.

Apteekide esindusorganisatsioonina toome välja, et farmakogeneetiliste andmete kasutamine on oluline ka käsimüügiravimite puhul, kus ravimi valikul aitab inimest apteeker. Seega peaks farmakogeneetiline info jõudma ka apteekri töölauale, samuti ka riiklikud juhised andmete tõlgendamise osas jms.

Iseravimise võimestamine on väga oluline arvestades tervishoiu ülekoormatust. Juhud, kus inimese seisund ei ole raske vaid tegemist on kergemate tervisemuredega, peaks esmaseks kontaktiks olema apteeker. Palume eelnõu väljatöötamisel arvestada ka Eesti enam kui 400 apteegi ja 1500 apteekriga, kes saaksid edukalt kasutada farmakogeneetilisi andmeid inimeste nõustamisel apteegis käsimüügiravimite väljastamisel ja samuti retseptiravimite valikul, kus toimeainepõhise retsepti puhul on apteekri nõuandev roll äärmiselt oluline, et aidata patsiendil otsustada, milline ravimpreparaat on just temale sobivaim. Nagu ka eelnõu seletuskiri välja toob on ju geenidoonorite pikaajaline ootus saada kasu geenandmete kliinilisest rakendatavusest. Seega tuleks seaduse kehtestamisel vaadata kogu tervishoidu, mitte piirduda vaid arstidega.

Samuti on apteekrite vaates oluline, et juba turul olevate ravimite puhul võivad farmakogenoomika ja farmakometabooloomika standardiseerimine ja laialdasem rakendamine tervishoius vähendada kõrvaltoimeid ning võimaldada täpsemalt hinnata ravi efektiivsust, sealhulgas kombineeritud ravimite kasutamisel. Oleme nõus, et see mitte ainult ei suurenda ravi ohutust ja efektiivsust, vaid aitab ka optimeerida ravimite väljakirjutamist ja vähendada tervishoiukulutusi, tagades paremad tulemused nii patsientidele kui ka tervishoiusüsteemidele. Paraku on eelnõust välja jäänud käsimüügiravimid, mis samuti põhjustavad kõrvaltoimeid nii eraldiseisvalt kui kombinatsioonis retseptiravimitega ning mille efektiivsus sõltub inimese geneetikast.

Eelnõu § 46 punktiga 13 täiendatakse TTKS § 59³ lõiget 2¹ punktiga 7¹, millega võimaldatakse geeninõustajatele ligipääs TIS-is olevatele isikuandmetele, et pakkuda nõustamist või visiidielset ettevalmistust. Geeninõustajat käsitatakse tervishoiuteenuse osutamisel osaleva isikuna. Sarnaselt geeninõustajaga käsitletakse ka apteekrit tervishoiuteenuse osutajana, kui isik osutab apteegiteenust ja on registreeritud tervishoiukorralduse infosüsteemis. Samas apteekril puudub ligipääs TIS andmetele, milliste andmete nägemine võimaldaks pakkuda patsiendikesksemat teenust ja laiapindsemat ravimialast nõustamist. Seetõttu teeme ettepaneku kaaluda ka apteekritele ligipääsu andmist TIS-is olevatele isikuandmetele apteegiteenuse osutamise eesmärgil kuivõrd eelnõuga planeeritakse muuta ka TTKS vastavaid sätteid.

Seega on oluline, et ka apteekritel oleks võimalik näha loodavaid otsustustugesid ning saada juurdepääs tervise infosüsteemile, kui see on eelduseks farmakogeneetiliste andmete kasutamisele.

Loodan, et saate meie ettepanekuid arvestada. Küsimuste korral oleme täiendavateks selgitusteks avatud.

Tervitades,

Ly Rootslane

Eesti Proviisorapteekide Liidu juhatuse liige